

Arkitekternes Pensionskasse
Att.: Bestyrelsen og direktionen
c/o Sampension Administrationselskab A/S
Tuborg Havnevej 14
2900 Hellerup

26. marts 2019

Ref. JGY

J.nr. 6671-0009

Sendt via Digital Post.

Afgørelse om overgang fra betinget garanteret gennemsnitsrenteprodukt til ugaranteret markedsrenteprodukt uden individuelt omvalg

FINANSTILSYNET
Århusgade 110
2100 København Ø

Tlf. 33 55 82 82
Fax 33 55 82 00
CVR-nr. 10 59 81 84
finanstilsynet@ftnet.dk
www.finanstilsynet.dk

Afgørelse

Finanstilsynet vurderer, at Arkitekternes Pensionskasse vil handle i strid med § 4 i bekendtgørelse nr. 445 af 30. april 2018 om god skik for forsikringsdistributører, hvis pensionskassen beslutter, at medlemmer med et betinget garanteret gennemsnitsrenteprodukt uden individuelt omvalg overgår til et markedsrentebaseret livscyklusprodukt.

ERHVERVSMINISTERIET

Finanstilsynet vurderer, at pensionskassen ikke har godtgjort, at det er sagligt begrundet ud fra hensynet til medlemmerne at gennemføre ændringen ved et kollektivt omvalg, at grupper af medlemmer ikke stilles ringere ved ændringen, og at formålet med ændringen ikke kan opnås ved at tilbyde medlemmerne individuelt omvalg.

Sagsfremstilling

Arkitekternes Pensionskasse (AP) er en tværgående pensionskasse, der ultimo 2017 havde knap 10.000 medlemmer, hvoraf ca. 20 pct. var pensionister. Pensionskassens medlemmer har langt overvejende et betinget garanteret gennemsnitsrenteprodukt.

AP ønsker på den kommende generalforsamling at træffe beslutning om, at alle medlemmer med det nuværende betinget garanterede gennemsnitsrenteprodukt kollektivt får både eksisterende opsparing og fremtidige indbetalinger overført til et nyt ugaranteret markedsrenteprodukt.

AP administrerer ordninger, som udspringer af ansættelsesforhold, der er reguleret af overenskomster indgået mellem overenskomstparterne. Alle med-

lemmers ordninger er reguleret i pensionskassens pensionsregulativ. AP vurderer, at generalforsamlingen i henhold til vedtægterne har beslutningskompetence til at ændre pensionsproduktet via tilpasning af pensionsregulativet.

AP har anmodet Finanstilsynet vurdere, om det ligger inden for rammerne af de gældende god skik-regler, at pensionskassen undlader at tilbyde medlemmerne et individuelt omvalg og i stedet lader bestyrelsen og generalforsamlingen beslutte, at alle medlemmer kollektivt overgår til et markedsrenteprodukt.

a) Medlemmernes nuværende produkt

AP gennemførte i 2004 et individuelt omvalg, hvor langt de fleste medlemmer valgte om fra et garanteret gennemsnitsrenteprodukt med en grundlagsrente på 4,25 pct. til et betinget garanteret gennemsnitsrenteprodukt med en lavere grundlagsrente. Hensættelser til restgruppen med garanterede ordninger udgør under 1,5 pct. af de samlede hensættelser.

Pensionskassens nuværende primære pensionsprodukt er derfor et gennemsnitsrenteprodukt, hvor pensionen består af en betinget garanteret grundlagspension og en ugaranteret tillægspension.

Grundlagspensionen bliver fastlagt ud fra det anmeldte tegningsgrundlag, som indeholder betryggende (forsigtige) forudsætninger, f.eks. en grundlagsrente på 0 pct. Tegningsgrundlaget indeholder 5 eksplicite betingelser for, hvordan pensionskassen kan ændre grundlaget, hvis den faktiske udvikling er ugunstig i forhold til det forudsatte. Pensionskassen udløser betingelserne ved førstkommande årsskifte efter en 3-årig observationsperiode, og de angår f.eks. dødeligheds- og renteforudsætningerne. Det fremgår bl.a. af pensionskassens betingelser, at:

"Pensionskassens ydelser er betinget af, at forudsætningerne i det tekniske grundlag opfyldes. Det betyder, at de skal nedsættes, såfremt en eller flere af følgende forudsætninger opfyldes: [...]"

"Pensionskassens realiserede afkast efter skat har over en 3-årig periode ligget under grundlagsrenten."

AP udbetaler i tilknytning til grundlagspensionen en tillægspension, som er ugaranteret. Tillægspensionen udgør forskellen mellem grundlagspensionen baseret på depotet beregnet på det betryggende tegningsgrundlag og en omregningspension baseret på depotet, medlemmets individuelle særlige bonushensættelser¹ og en forholdsmæssig andel af egenkapitalen beregnet på

¹ Medlemmets individuelle særlige bonushensættelse er individuelt øremærket risikovillig kapital, som indgår på lige fod med egenkapitalen i kapitalgrundlaget

et omregningsgrundlag, som indeholder mere realistiske forudsætninger, herunder en rente, som siden 1. januar 2017 udgør 3,75 pct.

Omregningspensionen er dermed større end grundlagspension af to grunde

- Omregningspensionen tager udgangspunkt i en større "formue" for det enkelte medlem, fordi den – i modsætning til grundlagspensionen, der alene beregnes ud fra medlemmets depot – tager udgangspunkt i medlemmets depot tillagt medlemmets individuelle særlige bonus-hensættelser og en forholdsmæssig andel af pensionskassens ufordelte midler. De ufordelte midler udgøres primært af egenkapital. AP indregner en forholdsmæssig andel af egenkapitalen i ydelsen for at udlodde midler til de medlemmer, som har bidraget til opbygningen af egenkapitalen. Dette er ud fra en tanke om, at medlemmerne både er medlemmer og "ejere" af pensionskassen, hvorfor de både skal have en ydelse fra deres ordning og fra egenkapitalen.
- Omregningspensionen er baseret på mere realistiske beregningsforudsætninger, herunder en rente på 3,75 pct. mod en rente på 0 pct. i grundlagspensionen.

Grundlagspensionen udgør 25 pct. af den samlede udmeldte ydelse for de yngre aldre stigende til omkring 50 pct. for de ældre pensionister under udbetaling. Den resterende del af det enkelte medlems samlede ydelse kommer fra den ugaranterede tillægspension, herunder fra den udbetaling, som den forholdsmæssige andel af egenkapitalen giver anledning til.

Pensionskassen har opbygget en relativ stor egenkapital, blandt andet fordi pensionskassen historisk har anmeldt en høj betaling (risikoforrentning) fra medlemmerne til egenkapitalen. Det har sammen med en forholdsvis høj årlig tilskrivning af forrentning til depotet betydet, at pensionskassen gennem risikoforrentningen har opbygget en stor egenkapital og stort set intet kollektivt bonuspotentiale.

Det er bestyrelsen, som beslutter den fordelingsnøgle, som afgør medlemmernes forholdsmæssige andel af egenkapitalen. Bestyrelsen har således inden for foreningsrettens rammer mulighed for at ændre fordelingen af egenkapitalen, og dermed det ugaranterede element af ydelsen, gennem diskretionære beslutninger.

AP udmelder i de årlige pensionsoversigter en samlet pensionsydelse til medlemmerne. Herudover oplyses medlemmerne om, hvor stor en andel af denne ydelse, som er tillægspension. Medlemmerne har ikke mulighed for at se, hvor stor en del af deres forventede ydelse, der stammer fra egenkapitalen. Produktet er således i praksis håndteret og kommunikeret som et gennemsnitsrenteprodukt med en medlemsformue bestående af summen af depotet,

individuelle særlige bonushensættelser og en forholdsmæssig andel af egenkapitalen og en ydelse baseret på en beregningsrente på 3,75 pct.

AP har historisk ikke indregnet alle midler fra egenkapitalen i medlemmernes ydelser, da pensionskassen har ønsket at have en vis "fri" egenkapital og dermed buffer til at håndtere situationer, hvor det potentielt vil være nødvendigt at sætte de udmeldte pensionsydelser ned. I takt med udviklingen med lavere renteniveauer og dermed lavere afkast og udviklingen med længere levetider har pensionskassen valgt at lade en større del af pensionskassens egenkapital blive omfattet af den del af egenkapitalen, som indregnes i medlemmernes ydelser. Fokus har altså været på at holde ydelsernes niveau frem for at nedsætte de udmeldte ydelser. Derfor er pensionskassens frie egenkapital, og dermed "buffer" til at absorbere yderligere stød til de finansielle afkast og levetider, blevet mindre. Aktuelt er der stort set ingen fri egenkapital.

AP's bestyrelse har på den baggrund på bestyrelsesmøde den 5. oktober 2018 besluttet en politik for egenkapitaludlodning. Det fremgår af politikken, at pensionskassen skal opbygge en udjævningsbuffer ved at opbygge kollektivt bonuspotentiale i det nuværende produkt med det formål at sikre buffere, der kan støtte op om en jævn udbetalingsprofil for de udmeldte ydelser (omregningspensionerne baseret på både depot og andel af egenkapitalen). Udjævningsbufferen skal udgøre 10 pct. af summen af depoter og den fordelte andel af egenkapitalen. Pensionskassen vil opbygge bufferen gennem depotrentefastsættelsen, dvs. ved at det afkast, der tilskrives depotet er lavere end det faktiske afkast. Bufferens størrelse er fastsat på baggrund af beregninger for afkast og risikoen i pensionskassens egen risikostyringsmodel.

b) Pensionskassens ønskede produktændring

AP ønsker at foretage en produktændring ved et kollektivt omvalg. Medlemmerne i AP vil efter produktovergangen have et ugaranteret markedsrenteprodukt med livscyklus, dvs. investeringsprofilerne vil være aldersafhængige, og investeringsrisikoen bliver aftrappet med stigende alder. Medlemmerne vil efter overgangen kunne vælge mellem forskellige investeringsprofiler, som vil blive tilbudt i tre varianter: "lav", "moderat" og "høj". I opsparingsfasen er det desuden muligt for det enkelte medlem at investere i fonde, hvormed medlemmet kan tilpasse investeringsprofilen yderligere. Medlemmerne får som standard tilbudt den moderate risikoprofil.

Den konkrete sammensætning af de tre investeringsprofiler er bestyrelsens ansvarsområde, hvorfor bestyrelsen kan ændre den konkrete investerings-sammensætning over tid. Medlemmerne vil løbende frit kunne skifte mellem de fastlagte investeringsprofiler.

AP ønsker ved produktovergangen at udlodde medlemmernes forholdsmæssige andele af egenkapitalen til medlemmernes depoter.

Pensionskassen angiver følgende begrundelser for at foretage den kollektive produktændring:

1. Medlemmerne, specielt de ældre, får en mere hensigtsmæssig investeringsstrategi
2. Udfordringen med uhensigtsmæssig investeringsstrategi for specielt de ældre kan ikke håndteres hensigtsmæssigt inden for det eksisterende produkt
3. Medlemmene får større sikkerhed for at få deres forholdsmæssige andel af egenkapitalen
4. Produktændringen har lav intensitet
5. Individuelt omvalg vil give øgede omkostninger for medlemmerne.

Ad 1 Medlemmerne, specielt de ældre, får en mere hensigtsmæssig investeringsstrategi

I det nuværende gennemsnitsrenteprodukt har medlemmerne én fælles investeringsstrategi og dermed samme investeringsrisiko uanset alder. En fælles investeringsstrategi i gennemsnitsrenteprodukter hænger sammen med, at gennemsnitsrenteprodukter typisk har en buffer, som kan udjævne afkastene og sikre pensionisterne mod nedsættelse af pensionerne i år med dårlige afkast.

Pensionskassen angiver, at den nuværende buffersituation, hvor pensionskassen alene har et mindre kollektivt bonuspotentiale og stort set ingen frie midler i egenkapitalen, som der ikke er disponeret over, betyder, at afkasttilskrivningen til depoterne kun i begrænset grad kan blive udjævnet. Pensionskassen vil derfor i tilfælde af fremtidige ugunstige afkast med stor sandsynlighed skulle nedsætte de udmeldte og udbetalte pensioner.

AP vurderer, at de ældste medlemmer med den givne buffersituation har for høj investeringsrisiko, idet risikoen for nedsættelse af pensionsydelse er for høj. Omvendt vurderer pensionskassen, at de yngre medlemmer har for lav investeringsrisiko.

AP ønsker derfor, at medlemmerne skal have et markedsrenteprodukt, så det enkelte medlem får en individuel investeringsprofil, som passer til medlemmets alder og risikoappetit.

AP vurderer, at det nye markedsrenteprodukt vil muliggøre en mere risikofyldt investeringsstrategi for yngre medlemmer og mindre risikofyldt for ældre medlemmer end gennemsnitsrenteproduktet, hvilket pensionskassen vurderer hensigtsmæssigt.

Ad 2 Udfordringen med uhensigtsmæssig investeringsstrategi for specielt de ældre kan ikke håndteres hensigtsmæssigt inden for det eksisterende produkt

Den 5. oktober 2018 besluttede bestyrelsen, at der skal ske opbygning af en buffer på 10 pct. til at understøtte en hensigtsmæssig investeringsstrategi og udjævne effekten af udsving på de finansielle markeder på de udmeldte ydelser.

Pensionskassen vurderer imidlertid, at de meget lave renter er en udfordring i forhold til (gen)opbygning af bufferne. I arbejdet med pensionskassens kapitalplan forventer pensionskassen eksempelvis kun et afkast de kommende fem år efter skat og omkostninger på 2,5 pct. årligt. Pensionskassen vurderer endvidere, at den globale økonomi og aktierne er på vej ind i en mere sen-cyklisk fase, hvor man traditionelt har oplevet større udsving på de finansielle markeder. Dette efterlader risiko for en større korrektion på aktiemarkedene. Uagtet at bestyrelsen har besluttet at etablere en udjævningsbuffer, er det således efter pensionskassens opfattelse højst usikkert, hvornår og i hvilket omfang det kan lade sig gøre at opbygge en buffer.

Pensionskassen vurderer derfor, at medlemmerne i en lang periode fremover må forventes at have et gennemsnitsrenteprodukt, men uden de udjævningsbuffer, som typisk er en fundamental del af ethvert gennemsnitsrenteprodukt, og som skaber den nødvendige stabilitet i udbetalingerne. Det er særligt kritisk for pensionisterne henset til niveauet for deres investeringsrisiko, som pensionskassen vurderer som værende høj.

Pensionskassen har vurderet forskellige mulige alternativer inden for det eksisterende gennemsnitsrenteprodukt til at håndtere udfordringen. Disse er imidlertid forkastet af pensionskassen, da de ikke har været vurderet hensigtsmæssige.

Ad 3 Medlemmene får større sikkerhed for at få deres forholdsmæssige andel af egenkapitalen

AP ønsker ved produktovergangen at udlodde medlemmernes forholdsmæssige andele af egenkapitalen til depotterne. Det indebærer efter pensionskassens vurdering nogle fordele for det enkelte medlem:

- Hvis et medlem udtræder af pensionskassen fra det nuværende gennemsnitsrenteprodukt, vil medlemmet, som produktet og pensionskassens praksis er i dag, ikke få sin andel af egenkapitalens midler med ved skiftet til en ny pensionsleverandør. Dette vil være tilfældet, hvis midlerne er udloddet til medlemmets depot.

- Overgangen skaber ifølge pensionskassen en større sikkerhed for, at medlemmerne rent faktisk opnår deres forholdsmæssige andel af egenkapitalen, idet midlerne ved udlodningen til depotterne, i modsætning til når de er en del af egenkapitalen, omfattes af den finansielle lovgivning og den deraf følgende medlemsbeskyttelse. Det er ikke tilfældet i dag, da den finansielle regulering og dermed tilsynet som udgangspunkt ikke vedrører pensionskassers anvendelse af egenkapital.

Bestyrelsen har derudover på bestyrelsesmøde den 5. oktober 2018 besluttet et minimumsniveau for egenkapitalen efter en kollektiv produktovergang på 225 mio. kr., der skal dække risikoen på de ubetingede garantier (de medlemmer som ikke valgte om i 2004), usikkerheden på risikoresultater mm. Pr. 1. januar 2019 har pensionskassen 58 mio. kr. i fri egenkapital og således mindre end det besluttede minimumsniveau.

Ad 4 Produktændringen har lav intensitet

Pensionskassen vurderer, at der for medlemmerne er tale om en meget begrænset produktændring – ændringens "intensitet" er lav – da medlemmerne også i det nuværende betinget garanterede gennemsnitsrenteprodukt med ugaranteret tillægspension selv bærer risikoen for negative udsving på de finansielle markeder. Endvidere betyder det lave bufferniveau, at stabiliteten ikke er tilstede i det nuværende produkt.

Ad 5 Individuelt omvalg vil give øgede omkostninger for medlemmerne

AP forventer, at hovedparten af medlemmerne ønsker den foreslåede produktovergang. Pensionskassen angiver, at ændringen under alle omstændigheder skal forelægges generalforsamlingen og vil kræve en kvalificeret flertalsbeslutning på generalforsamlingen med minimum 2/3 flertal.

Hvis pensionskassen skulle gå frem efter et individuelt omvalg baseret på individuelle samtykker fra medlemmerne frem for en kollektiv overgang, er det pensionskassens forventning, at et individuelt omvalg vil give en restgruppe af medlemmer, som vil medføre et behov for at videreføre den eksisterende ordning sideløbende med den nye. Det vil indebære øgede omkostninger, som i henhold til pensionskassens praksis med solidarisk omkostningsfællesskab på tværs af ordninger påtænkes dækket af alle pensionskassens medlemmer.

AP har pr. 1. januar 2017 indgået en outsourcingaftale med Sampension Administrationsselskab A/S (Sampension), som varetager administrationen af pensionskassen.

AP har oplyst, at den nuværende administrationsaftale med Sampension koster 418 kr. pr. medlem pr. år. Pensionskassen vurderer, at administrationsomkostningerne vil stige med 209 kr. til 627 kr., hvis Sampension skal administrere både gennemsnitsrente- og markedsrenteproduktet.

AP har ud over udgiften til Sampension omkostninger til pensionskassens eget ledelsessystem. Det omfatter f.eks. udgifter til bestyrelse og generalforsamling. Det betyder, at de samlede gennemsnitlige omkostninger pr. medlem pr. år i dag er 550 kr. Med en forventet meromkostning på 209 kr. bliver de samlede omkostninger 759 kr. pr. medlem pr. år svarende til en stigning på 38 pct., hvis pensionskassen både skal udbyde et betinget garanteret gennemsnitsrenteprodukt og et markedsrenteprodukt.

AP vurderer, at en stigning på 209 kr. årligt er meget i en pensionskasse, hvor der er fokus på omkostningerne.

Høring

Finanstilsynet har den 11. januar 2019 sendt udkast til afgørelse i høring hos AP. AP har afgivet en række bemærkninger hertil, jf. høringsvar af 21. januar 2019 (vedlagt).

På baggrund af høringssvaret og dialog i tilknytning hertil har Finanstilsynet foretaget enkelte justeringer i de faktuelle beskrivelser. Det gælder bl.a. i sagsfremstillingen vedr. medlemmernes nuværende produkt. Det fremgår således nu, at den ugaranterede omregningspension, der udbetales, er baseret på alle ufordelte midler, og at der pt. ingen buffer er til at udjævne udsving i ydelserne.

Derudover er det under vurderingen i overensstemmelse med høringssvaret præciseret, at ydelserne for de 60-årige i stress-scenariet vil være højere i gennemsnitsrenteproduktet første år efter ændringen og ikke "de første par år", som anført i Finanstilsynets udkast til afgørelse.

Finanstilsynet vurderer, at hovedparten af bemærkninger i høringssvaret ikke vedrører faktuelle forhold, men pensionskassens udlægning af regler og praksis.

AP's bemærkninger går primært på, at AP finder, at den grundlæggende præmis for udkastet til afgørelse er forkert, da der ikke kun kan foretages produktændringer, hvis disse er nødvendige, og at udkastet til afgørelse er i strid med Finanstilsynets faste praksis og grundlæggende forvaltningsretlige principper.

AP er ikke enig i kravet om nødvendighed for, at der kan foretages kollektive produktændringer, eller at problemerne skal løses inden for det nuværende

produkt. Derudover er AP ikke enig i, at problemerne bør håndteres gennem et frivilligt omvalg.

Endelig bemærker AP, at løsningen inden for det nuværende produkt med, at egenkapitalen omdannes til individuelle særlige bonushensættelser, "vil være en meget usædvanlig løsning og være i strid med den sædvanlige opfattelse af, at omfanget af særlige bonushensættelser skal afspejle et kapitalkrav".

Finanstilsynet har, hvor det er vurderet nødvendigt, inddraget de fremførte argumenter i vurderingsafsnittet, hvorfor der enkelte steder i dette afsnit er sket en justering sammenlignet med det udkast til afgørelse, som pensionskassen har haft i høring.

Retligt grundlag

Pensionskassers adfærd er både reguleret af det aftaleretlige grundlag for pensionskassen og af de offentligretlige regler om god skik. Det følger af § 4 i bekendtgørelse om god skik for forsikringsdistributører, at en forsikringsdistributør skal handle redeligt og loyalt over for sine kunder/medlemmer.

§ 4 i god skik-bekendtgørelsen er udtryk for en dynamisk retlig norm for forsikringsdistributørers, her pensionskassers, adfærd. Adfærd skal i den sammenhæng forstås bredt, således at det dækker spørgsmål om markedsføring, kommunikation med kunder/medlemmer generelt, men også kontraktforholdet er omfattet af normen.

Finanstilsynet har etableret en praksis på pensionsområdet, hvorefter Finanstilsynet forud for en kollektiv produktændring forholder sig til, om et sådant skridt vil være i overensstemmelse med forpligtelsen til at handle redeligt og loyalt overfor pensionstagerne.

Finanstilsynet forholder sig i denne praksis til om det - uanset om det civilretlig er muligt at gennemføre ændringen - også vil være i overensstemmelse med den god skik-forpligtelse, som en forsikringsdistributør er underlagt, at gennemføre en ændring uden et individuelt omvalg.

Udgangspunkt for god skik-vurderingen er, at en pensionstager har den fulde råderet over allerede indbetalte midler, og at virksomheden ikke bagudrettet kan ændre produktet uden pensionstagerens individuelle samtykke.

Ifølge Finanstilsynets praksis kan et kollektivt omvalg derfor alene være en mulighed, hvis følgende betingelser er opfyldt:

- pensionskassen har hjemmel til at foretage de påtænkte justeringer

- overgangen er begrundet i hensynet til medlemmet, hvilket indebærer, at der skal være en sagligt behov for at foretage ændringen
- ingen grupper af medlemmer stilles ringere ved overgangen
- at formålet med overgangen ikke kan opnås ved et individuelt omvalg.

Afgørelser om kollektive omvalg er meget konkrete afgørelser, der er baseret på den enkelte virksomheds aktuelle situation, de konkrete egenskaber ved de eksisterende produkter og de produkter, der vælges over til, samt de valg, som virksomheden har truffet eksempelvis i forhold til udlodning af reserver og omkostninger.

Vurdering

AP ønsker, at pensionskassens medlemmer med betinget garanterede gennemsnitsrenteprodukter får både eksisterende opsparing og fremtidige indbetalinger overført til et markedsrentebaseret livscyklusprodukt med mulighed for valg af risikoprofil.

Finanstilsynet har ved denne afgørelse lagt til grund, at AP ledes af en bestyrelse, som sammen med generalforsamlingen har kompetence til at beslutte produktændringer på det enkelte medlems vegne.

Finanstilsynet betragter umiddelbart hjemlen til at foretage ændringer i pensionskassens regulativ som værende relativt generel, men Finanstilsynet finder på den anden side ikke grundlag for at tilsidesætte pensionskassens vurdering af, at den har det formelle grundlag til at træffe beslutning om en overgang fra et gennemsnitsrenteprodukt til et markedsrenteprodukt uden at indhente medlemmernes individuelle samtykke.

Finanstilsynet efterprøver således ikke i denne afgørelse denne vurdering, men forholder sig alene til hvorvidt en kollektiv overgang vil være forenelig med forpligtelsen til at handle redeligt og loyalt over for medlemmerne. Finanstilsynet lægger i anvendelsen af god skik i forhold til spørgsmålet om en produktovergang vægt på, at pensionskassen ikke kun er en forening, men tillige en finansiel virksomhed, og at medlemskabet af pensionskassen er obligatorisk for ansatte inden for overenskomstområdet, hvorfor medlemmerne hverken har valgt medlemskabet til eller kan fravælge dette. Hertil kommer, at pensionskassen leverer en finansiel ydelse, som er af afgørende betydning for medlemmernes økonomi under pensionering. Finanstilsynet er derfor af den opfattelse, at en generalforsamlingsbehandling ikke alene kan sikre, at alle medlemmer i pensionskassen bliver behandlet redeligt og loyalt.

Finanstilsynet har i sin vurdering af, hvorvidt gennemførelsen af en sådan beslutning ligger inden for rammerne af den lovgivning, som Finanstilsynet administrerer, særligt kigget på følgende forhold:

1. Hvad en overgang vil betyde for medlemmerne – ændringens intensitet.
2. Hvorvidt der er en saglig begrundelse for overgangen, og dermed om produktovergangen kan betegnes som nødvendig for at varetage medlemmernes interesser.
3. Hvorvidt medlemmerne bliver stillet ringere, hvad angår ydelsesniveau og stabiliteten i ydelserne.
4. Hvorvidt et individuelt omvalg er en mulighed.

Ad 1 Hvad vil en overgang betyde for medlemmerne – ændringens intensitet
AP's medlemmer har i dag et betinget garanteret produkt. Det betyder, at pensionskassen kan nedsætte grundlagspensionen, hvis én eller flere af pensionskassens fem eksplicitte betingelser er opfyldt.

De betingelser, der er knyttet til produktet, gør, at forsikrings-, omkostnings- og investeringsrisici reelt ligger hos medlemmerne, som dermed bærer tabene, hvis de skitserede risici materialiserer sig. Det nuværende gennemsnitsrenteprodukt minder derfor i høj grad om et ugaranteret produkt og dermed også om det ønskede markedsrenteprodukt, hvad garantiniveau angår.

Forskellen på medlemmernes betinget garanterede gennemsnitsrenteprodukt og et ugaranteret produkt er, at bestyrelsen i det betinget garanterede produkt ikke kan ændre i grundlagets forudsætninger uden videre, men at nogle objektivt fastsatte betingelser skal være opfyldt. Betingelserne fastsætter således visse begrænsninger på mulighederne for at ændre i produktet. Derudover betyder de konkrete betingelser, at ændringer ikke kan ske umiddelbart efter en varslingsperiode, men at ændringer sker ved førstkommende årsskifte efter en 3-årig observationsperiode.

Finanstilsynet bemærker, at det kun er en del af den samlede ydelse, nemlig grundlagspensionen tegnet på et 0 pct.-grundlag, som er betinget garanteret. Den samlede ydelse, som pensionskassen udmelder og udbetaler, består ud over grundlagspensionen af den ugaranterede tillægspension, der også inkluderer forventet bonus og en forholdsmæssig andel af egenkapitalen. Disse dele er ugaranterede, og pensionskassen kan derfor ændre en stor del af ydelsen, uden at betingelserne er opfyldt.

Finanstilsynet vurderer på den baggrund, at medlemmerne ved en overgang til et ugaranteret markedsrenteprodukt ikke kan siges at opgive et element af en reel garanti i forhold til forsikrings-, omkostnings- og investeringsrisici, da disse risici både i det nuværende produkt og i markedsrenteproduktet reelt ligger hos medlemmerne. Finanstilsynet vurderer dog, at medlemmerne vil opgive sikkerheden for, at et objektivt kriterium skal være opfyldt for at udløse en ændring i grundlagspensionen, ligesom hastigheden, hvormed eventuelle

ændringer kan materialisere sig, ændres. Dette er dog af begrænset betydning, da pensionskassens udbetalte ydelser i høj grad er baseret på den ugaranterede tillægspension.

AP anfører, at fordi der kun sker en marginal ændring i garantiniveau, så er ændringens "intensitet" lav.

Finanstilsynets bemærker hertil, at "intensitet" ikke alene handler om garantiniveau. Gennemsnitsrenteprodukter adskiller sig typisk fra markedsrenteprodukter ved at have risikofællesskab, f.eks. fælles investeringsstrategi og fælles buffer til udjævning, og dermed mere stabile udbetalinger.

Finanstilsynet vurderer, at det også er væsentligt at se på produktgenskaber, når man vurderer ændringens intensitet, da stabilitet for nogle grupper af medlemmer kan være tillagt betydning, jf. også nedenfor under ad 3.

Ad 2 Hvorvidt der er en saglig begrundelse for overgangen, og dermed om produktovergangen kan betegnes som nødvendig

Finanstilsynet finder, at en pensionstager som udgangspunkt har den fulde råderet over allerede indbetalte midler, og at virksomheden ikke bagudrettet kan ændre produktet uden pensionstagerens individuelle samtykke.

Det er derfor Finanstilsynets praksis, at en kollektiv overgang kun er saglig, hvis den af hensyn til medlemmerne har en vis grad af nødvendighed. Finanstilsynet finder således ikke, at det er tilstrækkeligt, at en produktovergang kan begrundes med, at der opnås en række fordele for forsikringstagerne. Efter Finanstilsynets opfattelse er det en vurdering, der er afspejlet i alle tidligere afgørelser.

Finanstilsynet er således ikke enig i AP's anbringende om, at kravene til saglighed i denne afgørelse er blevet skærpet i forhold til den hidtidige praksis. Der er i denne sag og alle tidligere afgørelser tale om individuelle afgørelser, der tager afsæt i de konkrete forhold, der gør sig gældende, og derfor afgørelser, som er baseret på en samlet vurdering af de konkrete forhold i en given situation. Finanstilsynet skal i den forbindelse fremhæve, at man ikke, således som AP gør i deres høringssvar, kan plukke elementer fra de enkelte afgørelser i vurderingen af, om en ændring er i overensstemmelse med god skik.

De udfordringer, som har udgjort den saglige begrundelse i de sager, som danner grundlag for Finanstilsynets praksis, har således ikke umiddelbart kunne håndteres inden for de eksisterende produkter.

AP har fremført to hovedargumenter for sagligheden:

- a) Investeringsrisikoen, specielt for de ældre, er ikke hensigtsmæssig givet buffersituationen
- b) Medlemmene får større sikkerhed for at få deres forholdsmæssige andel af egenkapitalen, herunder ved udtræden fra pensionskassen

Ad a) Finanstilsynets vurdering af argumentet om uhensigtsmæssig investeringsrisiko

Udgangspunktet for en gennemsnitsrenteordning er typisk, at medlemmerne indgår i et investeringsfællesskab med en fælles investeringsrisiko for både unge og ældre medlemmer. Med henblik på at sikre stabilitet i ydelserne og understøtte de udbetalte pensioner i år med dårlige afkast er der i en gennemsnitsrenteordning som udgangspunkt fælles buffere i form af kollektivt bonuspotentiale.

Finanstilsynet vurderer, at en pensionskasse, der udbyder et gennemsnitrenteprodukt bør fastlægge, hvordan den vil opbygge en buffer efter en situation, hvor bufferen er brugt, så det til stadighed er muligt at sikre stabilitet i pensionsydelse i overensstemmelse med, hvad der konkret er besluttet om det ønskede risikoniveau i produktet.

Pensionskassen har i en årrække udmeldt pensioner til medlemmerne på baggrund af en tildeling af en forholdsmæssig andel af egenkapitalen til det enkelte medlem. Produktet er således i praksis håndteret og kommunikeret som et gennemsnitrenteprodukt med en formue bestående af summen af depotet og en forholdsmæssig andel af egenkapitalen, hvor den frie egenkapital i højere grad end kollektivt bonuspotentiale er anvendt som stabiliserende buffer.

Pensionskassen har historisk valgt at anvende fri egenkapital til at understøtte de udmeldte pensioner, når der har været negativ påvirkning på ydelserne fra lave afkast og forøgede levetider. Pensionskassens valg og praksis har haft som konsekvens, at der på nuværende tidspunkt stort set ikke er frie midler i egenkapitalen til rådighed til at understøtte pensionerne yderligere, hvis der opstår behov.

Pensionskassen har således valgt ikke at nedsætte pensionerne, selvom en stor del af ydelserne stammer fra ugaranteret bonus og en ugaranteret forholdsmæssig andel af egenkapitalen.

Finanstilsynet vurderer, at AP har mulighed for at håndtere problemstillingen om den utilstrækkelige buffer og for høj investeringsrisiko for ældre medlemmer inden for det nuværende produkts rammer. Pensionskassens bestyrelse har besluttet, at pensionskassen skal opbygge en buffer over en årrække. Hvis pensionskassen vurderer, at den løbende opbygning ikke er tilstrækkelig, kan pensionskassen beslutte yderligere tiltag, f.eks. frembringe en ønsket

buffer ved at nedsætte den ugaranterede del af ydelserne stammende fra egenkapitalen.

Finanstilsynet anerkender, at det kan være udfordrende at skulle foretage nødvendige justeringer, herunder f.eks. nedsætte ydelserne. Finanstilsynet finder imidlertid, at pensionskassen har en forpligtelse til at sikre en forsvarlig håndtering af de udbudte produkter inden for produktets rammer, såfremt det er muligt. Finanstilsynet vurderer, at situationen i pensionskassen ikke nødvendiggør en produktovergang, idet pensionskassen har muligheder i det nuværende produkt for at tage hånd om den uhensigtsmæssige investeringsrisiko for de ældre, som pensionskassen vurderer eksisterer.

Ad b) Finanstilsynets vurdering af argumentet om større sikkerhed om medlemmernes forholdsmæssige andel af egenkapitalen

Pensionskassen ønsker i forbindelse med den kollektive produktovergang at udlodde medlemmernes forholdsmæssige andel af egenkapitalen til de individuelle depoter. Pensionskassen anfører, at det vil indebære en række fordele for medlemmerne. Det tager dels hånd om flytteproblematikken, hvor medlemmer ikke i dag får den forholdsmæssige andel af egenkapitalen med ved skift til en anden pensionsleverandør, og giver derudover generelt større sikkerhed for den enkelte om deres forholdsmæssige andel af egenkapitalen.

Finanstilsynet vurderer ikke, at en produktovergang er nødvendig for at sikre større sikkerhed generelt og afhjælpe den vurderede flytteproblematik.

Finanstilsynet vurderer, at flytteproblematikken isoleret set kan løses ved at pensionskassens bestyrelse beslutter, at medlemmer får deres forholdsmæssige andele af egenkapitalen med, når de udtræder af pensionskassen.

Finanstilsynet vurderer desuden, at både større sikkerhed om den enkeltes forholdsmæssige andel af egenkapitalen og en løsning på flytteproblematikken kan opnås i det nuværende produkt, hvis midlerne i egenkapitalen omdannes til individuelle særlige bonushensættelser. Individuelle særlige bonushensættelser er risikovillig kapital, der dækker tab på linje med egenkapitalen, men som er øremærket det enkelte medlem. Pensionskassen anvender allerede i dag individuelle særlige bonushensættelser. Finanstilsynet vurderer, at der er mulighed for – og praksis for – at omdanne midler i egenkapitalen til individuelle særlige bonushensættelser, også således at omfanget af særlige bonushensættelser kan overstige kapitalkravet. Udgangspunktet om, at omfanget af særlige bonushensættelser skal afspejle et kapitalkrav gælder kun, når der sker en løbende opbygning af særlige bonushensættelser gennem det årlige resultat.

Ad 3 Hvorvidt medlemmerne generelt stilles ringere, hvad angår ydelsesniveau og stabiliteten i ydelserne

Ifølge Finanstilsynets praksis er det af afgørende betydning, at ingen grupper af medlemmer stilles ringere. Finanstilsynet finder, at der kan være flere faktorer, der afgør, om medlemmerne kan siges at blive stillet ringere. Udgangspunktet for vurderingen er de forventede ydelsesniveauer i de respektive produkter, men også den forventede stabilitet i de udbetalte ydelser har betydning. Det gælder ikke mindst i en situation, hvor der kun udloddes begrænsede midler til det enkelte medlem ved overgangen eller slet ingen midler, og der derfor ikke er væsentlige forskelle på ydelsesniveauerne.

AP har fremlagt beregninger, som viser, hvordan de allerede eksisterende opsparinger og fremtidige bidrag vil udvikle sig i henholdsvis det nuværende produkt og efter en overgang til markedsrenteproduktet.

Beregningerne tager udgangspunkt i medlemmer i forskellige aldre (30, 40, 50, 60 og 67 år), hvor alle undtagen alder 67 foretager bidragsindbetalinger. Beregningerne viser for alle de udvalgte aldre de forventede pensionsudbetalinger fra alder 67 baseret på, at depotet antages udbetalt over en 20 årig periode. Beregningerne foretages både i et forventet scenarie og i et stress scenarie. I stress-scenariet bliver aktielignende aktiver stresset med 39 pct., jf. Solvens II-standardformlens stød til aktier, og obligationslignende aktiver stresses med 17 pct. For ikke-pensionerede medlemmer sker stresset med lige stor sandsynlighed primo, medio og ultimo perioden frem til pensioneringstidspunktet. For pensionister (67-årige) sker stresset primo, dvs. øjeblikkeligt som et engangsstress på pensioneringstidspunktet, jf. bilag 6.

I beregningen forudsættes, at den frie egenkapital svarer til det besluttede minimumsniveau på 225 mio. kr., så der netop foretages udlodninger svarende til de midler, som allerede er individuelt fordelt. Det forudsættes dermed, at bufferen i gennemsnitsrenteproduktet svarer til den besluttede minimumsegenkapital, og at der i markedsrenteproduktet ikke sker udlodning af midler, udover hvad der allerede er fordelt. Status er, at der pt. er 167 mio. kr. mindre fri egenkapital end minimumsniveauet. Det betyder set i forhold til beregningsforudsætningerne, at pensionskassen enten kan nedsætte omregningspensionerne i gennemsnitsrenteproduktet inden overgangen eller skal opnå et afkast frem mod overgangen, så den frie egenkapital kommer op på det ønskede minimumsniveau. Hvis ingen af de to ting sker, vil de foreliggende beregninger overvurdere startpensionerne i markedsrenteproduktet med 1,9 pct. svarende til 167 mio. kr.

I beregningerne for gennemsnitsproduktet er det forudsat, at pensionskassen opbygger en buffer (i form af kollektivt bonuspotentiale) ved at tilbageholde 1 pct.-point af årets afkast, indtil bufferen når det ønskede niveau på 10 pct.

I beregningerne for markedsrenteproduktet regnes der udelukkende på den moderate risikoprofil, som medlemmerne som udgangspunkt vil blive flyttet over i.

Beregningerne i det forventede scenarie viser, at ydelserne i markedsrenteproduktet er på et lidt højere niveau end i gennemsnitsrenteproduktet. Ydelserne – målt som summen af de diskonterede ydelser i den betragtede 20-årige udbetalingsperiode – vil være mellem 5 og 18 pct. højere i markedsrenteproduktet. Forskellen er størst for de 30-årige og lavest for de 67-årige, jf. bilag 8.

Beregningsresultaterne er drevet af forskellige (modsatrettede) forhold. For det første indebærer livscyklusstrategien i markedsrenteproduktet, at investeringsrisikoen, og dermed det forventede afkast, er højere i markedsrenteproduktet end i gennemsnitsrenteproduktet frem til alder ca. 65 år. For det andet fragår i gennemsnitsrenteprodukterne en del af de første omkring 10 års afkast til at opbygge en buffer.

Beregningerne i stress-scenariet viser også, at ydelserne i markedsrenteproduktet er på et lidt højere niveau end i gennemsnitsrenteproduktet. Ydelserne – målt som summen af de diskonterede ydelser i den betragtede 20-årige udbetalingsperiode – vil i markedsrenteproduktet være mellem 3 og 11 pct. højere i markedsrenteproduktet. Forskellen er størst for de 30-årige og lavest for de 60-årige. For de 60-årige vil ydelserne i gennemsnitsrenteproduktet i det første år være højere end i markedsrenteproduktet.

Pensionskassen har desuden med henblik på at belyse stabiliteten i ydelserne i de to produkter i udbetalingsperioden lavet supplerende illustrationer af udbetalingsforløb for en 67-årig baseret på forskellige realisationer af obligations- og aktieafkast over årene i de 20 år. Det samlede afkast over 20 år i de forskellige afkastrealisationer svarer til det samlede afkast i det forventede scenarie, jf. bilag 10.

Beregningerne viser konsistent med ovenstående beregninger, at ydelserne i markedsrenteproduktet som udgangspunkt er på niveau med eller ligger lidt over ydelserne i gennemsnitsrenteproduktet i de enkelte år. I udvalgte år ligger ydelsesniveauerne for gennemsnitsrenteproduktet dog højere.

Beregningerne viser desuden, at udbetalingerne i gennemsnitsrenteproduktet generelt er mere stabile end i markedsrenteproduktet.

Finanstilsynet finder det på baggrund af beregningerne vanskeligt entydigt at konkludere, at ingen grupper af medlemmer stilles ringere ved produktovergangen, da vurderingen indebærer en afvejning af et for nogle aldersgrupper

begrænset højere ydelsesniveau set samlet over en årrække og en mindre stabilitet i udbetalingsniveauet over årene.

Finanstilsynet vurderer, at et sådant valg i høj grad vil bero på subjektive præferencer for produktgenskaber hos det enkelte medlem.

Finanstilsynet bemærker, at beregningerne er baseret på overgang til moderat investeringsprofil. Det er i den forbindelse ikke muligt at henvise til at højere stabilitet kan opnås ved at medlemmet vælger lav risikoprofil, uden samtidig at tage højde for, at lav risiko betyder lavere forventet afkast og dermed lavere forventet niveau for ydelserne.

Ad 4 Hvorvidt et individuelt omvalg er en mulighed

Alternativet til en kollektiv produktovergang er at tilbyde medlemmerne et individuelt omvalg.

Et individuelt omvalg kan have som konsekvens, at AP skal bevare administrationen af det nuværende produkt for en tilbageværende restgruppe i gennemsnitsrenteproduktet, som ikke aktivt accepterer tilbuddet om omvalg, samtidig med, at AP administrerer markedsrenteproduktet. Det bemærkes i den forbindelse, at pensionskassen uanset en kollektiv overgang for den betinget garanterede bestand af medlemmer fortsat vil skulle administrere den ubetinget garanterede bestand.

AP har vurderet, at en eventuel restgruppe vil indebære, at de samlede administrationsomkostninger stiger med 209 kr. årligt per medlem fra 550 kr. til 759 kr. svarende til 38 pct.

Finanstilsynet vurderer på baggrund af ovenstående, at AP har mulighed for at tilbyde medlemmerne et individuelt omvalg. Finanstilsynet vurderer i den forbindelse, at 209 kr. årligt per medlem, trods en forholdsvis stor procentuel stigning, ikke virker som en urimelig ekstraomkostning for et individuelt omvalg.

Sammenfatning

Finanstilsynet vurderer, at AP ikke i den konkrete sag har godtgjort, at pensionskassen kan opfylde samtlige de kriterier, som efter Finanstilsynets praksis skal være opfyldt for, at en kollektiv produktovergang for allerede indbetalte midler ikke er i strid med god skik.

Det skyldes særligt, at de fremførte saglighedsargumenter ikke understøtter, at det er nødvendigt at foretage produktovergangen. Finanstilsynet vurderer, at de ulemper ved det nuværende produkt, som efter AP's opfattelse udgør en saglig begrundelse for at flytte medlemmerne ved et kollektivt omvalg, vil kunne håndteres i det nuværende produkt.

Finanstilsynet finder det endvidere ikke entydigt godtgjort, at ingen grupper af medlemmer stilles ringere ved produktovergangen, da vurderingen indebærer en afvejning af et for nogle aldersgrupper begrænset højere ydelsesniveau set samlet over en årrække og en mindre stabilitet i udbetalingsniveauet over årene. Finanstilsynet vurderer, at et sådant valg i høj grad vil bero på subjektive præferencer for produkttegenskaber hos det enkelte medlem.

Finanstilsynet lægger desuden vægt på, at omkostninger på godt 200 kr. årligt per medlem ikke er prohibitive for at gennemføre et individuelt omvalg.

Finanstilsynet vurderer derfor samlet set ikke, at pensionskassen inden for rammerne af god skik reglerne har mulighed for at lade medlemmernes allerede indbetalte midler overgå til et nyt produkt ved et kollektivt omvalg.

De argumenter, som AP har fremført i høringssvaret, har således ikke givet anledning til en ændring af Finanstilsynets vurdering af de konkrete omstændigheder.

Finanstilsynet har med afgørelsen ikke taget stilling til de civile retlige konsekvenser i forholdet mellem pensionskassen og de enkelte medlemmer i forbindelse med ændringen til et markedsrenteprodukt. Den endelige afgørelse af, om pensionskassen uden individuel accept fra det enkelte medlem kan ændre medlemmernes pensionsprodukt fra et betinget garanteret gennemsnitsrenteprodukt til et ugaranteret markedsrenteprodukt, henhører under domstolene.

Finanstilsynet har derudover ikke med afgørelsen taget stilling til eller i øvrigt vurderet det nye produkts egenskaber i henhold til reglerne om product oversight and governance.

Offentliggørelse

Denne afgørelse skal offentliggøres med angivelse af virksomhedens navn, jf. § 354 a, stk. 1, i lov om finansiel virksomhed.

Klagevejledning

Finanstilsynets afgørelse kan, senest 4 uger efter at afgørelsen er modtaget, jf. § 372, stk. 1, i lov om finansiel virksomhed, indbringes for Erhvervsankenævnet pr. e-mail til adressen ean@naevneneshus.dk eller pr. post til Toldboden 2, 8800 Viborg, tlf. 72 40 56 00, jf. § 372, stk. 1, i lov om finansiel virksomhed.

Det følger af § 7 i bekendtgørelse om Erhvervsministeriets Erhvervsankenævn, at det er forbundet med et gebyr på 4.000 kr. at klage til Erhvervsankenævnet. Ved klager over forhold, der ikke vedrører klagerens aktuelle eller fremtidige erhvervsforhold, er gebyret dog 2.000 kr. Efter § 15, stk. 4, i nævnte bekendtgørelse, kan nævnet eller formanden på dets vegne træffe bestemmelse om hel eller delvis tilbagebetaling af det indbetalte gebyr, hvis der gives klageren helt eller delvist medhold. Gebyret tilbagebetales, hvis klagen afvises.

Med venlig hilsen

Jesper Berg
direktør